

KIINDUMUSSUHE

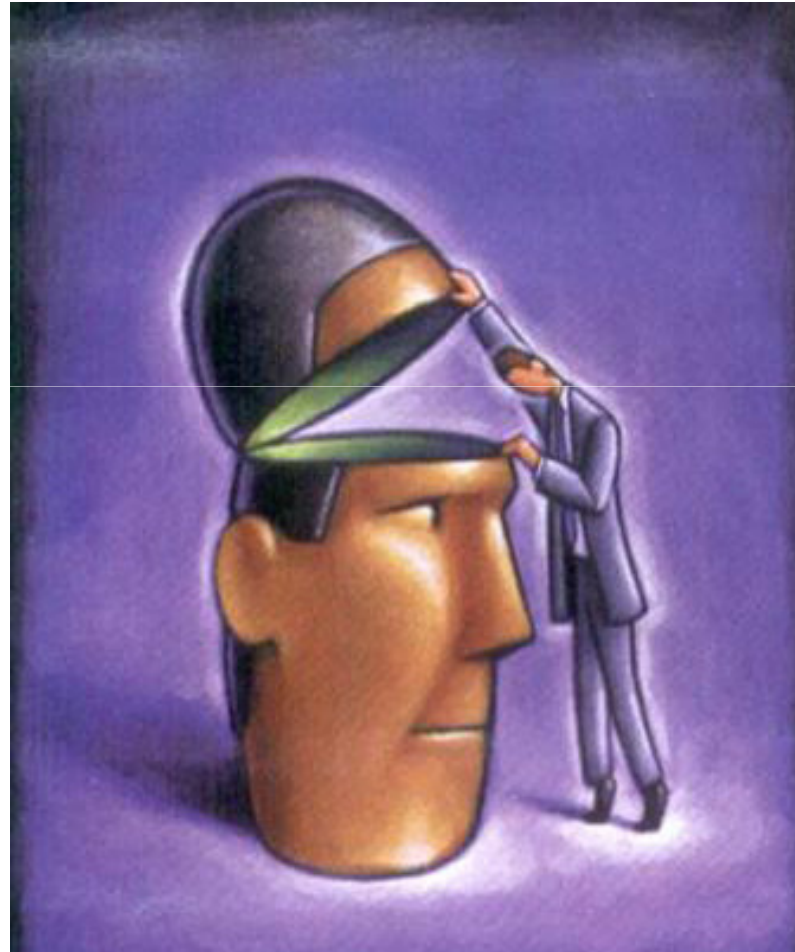
Sirje Rass
kliiniline-ja neuropsühholoog, psühhoanalüütiline
laste-ja noorte terapeut

SA Tallinna Lastehaigla
Mariantali Psühhiaatria ja Psühholoogia Keskus

ehk

- KUIDAS MÕÕTA ARMASTUST?

Kuidas mõõta armastust?

Terve psüühilise arengu põhieeldus

- sünnipärane kalduvus kiinduda emasse, lähedasse hoidjasse.

Piisavalt tugev baasusaldus:

- Järjekindel ja kestev hooldamine

John Bowlby (1907-1990)

.

- .Tõestas,
- et täiskasvanu võime-luua lapsega kvaliteedilt hea kiindumussuhe ,
- mõjutavad tema oma lapsena kogetud kiindumussuhe ja tema tähtsamad inimsuhted ja nende iseloom.

Kiindumussuhte bioloogiline eesmärk

- turvalisuse tagamine.
- Turvaline kiindumussuhe
- loob välise psühholoogilise kaitse, mis hoiab ühtlasi ka lapse sisemist tasakaalu.

Sotsiaalne aju

**2 peamist süsteemi
(sotsiaalses)ajus**

a) the mirror system/ peegelsüsteem

***b) the mentalising system/
mentaliseerimise
süsteem***

The mirror system/on

- **On aktiveeritud kui me vaatleme teiste käitumist**
- **Aju piirkonnad, mis on aktiveerud, kui oleme ise aktiivsed.**
- ventral premotor cortex
- Inferior parietal lobule
- rostral part
- Rizzolatti et al.
- *Other regions are involved*
- *in the mirroring of sensations*
- *and emotions*
- Sunday, 22 August 2010

Peegelneuronid

Peegelneuronid

Mirror neurons and imitation

Meltzoff & Moore, 1977

Baasilised/põhiemotsioonid

The right hemisphere is interested
in intentional movements

Daniel Stern

- suhte kujunemine läbi **vastastikuse häälestamise** ehk „**attunement**“.(e. ema kohandab oma suhtlemise intensiivsuse lapse aktiivsustasemega ja tõmbub tagasi lapse ülestimul. korral)

Kiindumussuhe

Vanema- lapse suhe tagab lapse neuromaalse süsteemi regulatsiooni.

Turvaline kiindumussuhe loob usalduse, et hirm, ebakindlus on ajutine seisund ning lohutamine aitab heaolutunnet taastada.

Kiindumussuhte tüüp mõjutab sotsiaalseid ja kognitiivseid oskusi (IQ, EQ).

Düsfunksionaalne suhe mõjutab lapse füsioloogilist toimimist, vähendab tunnete ja käitumise moduleeritust, koordineeritust.

Yale Ülikoolis tehtud teadustööd võimaldavad
kiindumussuhet nö. näha.

Peter Fonagy jt. uuringutes on salvestatud
“aktivatsioonipunktid” nii lapse kui ka vanema
ajus.

“aktivatsioonipunkt” kujuneb koos reaalse
suhtega.

Nii vanema kui ka lapse reaktsioon on
spetsiifiline, st. eristatakse oma ja võõrast.

Kiindumussuhe

Lapse isiksuse arengus ja sotsiaalses arengus on vajalik ja vältimatu: laps vajab liitu teise inimesega.

- Teine inimene ei või olla kes tahes ja ei või sageli vahetuda, laps vajab sellist inimest, kellega saab end püsivalt siduda

Kiindumussuhe

- imiku ja vanema vaheline eriline emotsionaalne side, mis hakkab arenema imiku jaoks mõne kuu vanuses ja vanema jaoks juba raseduse ajal. Alates u 1 aastaseks saamisest võib lapsele eristada **turvalist, turvatundeta vältivat, turvatundeta vastuolulist ja kaootilist kiindumussuhet.**

kiindumussuhe

- **KS** mudel-
- sisemised kujutelmad ja kogemused
- nii lohutuse vajadusest
- kui hädaolukorrale reageerimisest

Läheduse otsimine eelistatud isikuga.

- Distantis, mil laps tunneb ennast veel turvaliselt
- sõltub lapse vanusest, arengukäigust, lapse temperamenditüübist, seisundist (haige, väsinud., hiljutised üleelamised)

Mary Ainsworth -Turvabaas

2.Turvabaasina funkts-mine ,turvaline tugipunkt

- Võimaldab lapsel maailma tundma õppida ja rahuldada oma uudishimu. Kui ähvardab oht, pöördub laps uuesti turvaisiku poole kaitset saama. Kui oht on möödas ja me oleme kindlad, et turvaisik on olemas alati kui me teda vajame, suudab laps uuesti keskenduda mängimisele ja õppimisele

Protest lahutamise –lahusoleku (separatsiooni) vastu

Parim viis KS olemasolu kontrollida on jälgida lapse reaktsiooni separatsioonile ja taaskohtumisele.

Kiindumussuhte areng

- **0-6 kuud:** orientatsiooni kujunemine.
- Ema näole reageerimine, naeratuse tekkimine, lapse naeratus kutsub esile naeratuse ema näol. Ema vastab lapse emotsioonile(responsiveness.) **Ema võime peegeldada ja vastata: lapse tunnetele olulisim tegur KS kvaliteedi kujunemisel.**

Kiindumussuhte areng

- **6 kuud-3 aastat:** lapse liigutusaparaadi areng ja suurem liikuvus, mistõttu vajavad nii ema kui laps teadmist, et laps annab märku või tuleb tema juurde kui ta abi vajab.

Kiindumussuhte areng

- **3 aastat ja vanemad:** Kiindumussuhe muutub koos lapse kasvamisega keerulisemaks. Laps hakkab aru saama, et vanemad on eraldiseisvad isikud, kellel on oma tegemised ja plaanid. Nii peab ka lapse püüdlused kiindumussuhet säilitama muutuma mitmekesisemaks. Varasema klammerdumise asemel tuleb näiteks ema meelitamine, kauplemine vms.
- **Täiskasvanu** kiindumussuhe

Vanemate kiindumussuhe

- Vanemate enda tegutsemine on juhitud: kuidas vanemad tõlgendavad lapse käitumist(ilmed,žestid,nutt)
- Vanemad:ülehindavad(rõhutavad)
- alahindavad (ei pane tähele) lapse käitumist –mõjutavad nii lapse arengu teatud valdkondi

The strange situation procedure.

Esimene omataoliste seas, loodud 60-ndatel.

Uurida saab lapsi vanuses 12-20 kuud.

Võeti kasutusele kiindumussuhte tüüpide määratlus:

Secure / Turvaline (tüüp B)

Insecure- Avoidant /Ebaturvaline- vältiv (tüüp A)

Insecure- Resistant (ka Insecure- Ambivalent)

**/Ebaturvaline- vaenulik (ebaturvaline-
ambivalentne) (tüüp C)**

Disorganised/Disoriented / Kaootiline (tüüp D).

Turvalise suhte puhul

...on ka nuttev laps ema jaoks eriline, ema nägu peegeldab lapsele kaastunnet.

Turvatundeta kiindunud

...laste emad ei suuda adekvaatselt reageerida laste distressile – kas ignoreerides seda või muutudes ülimumerlikuks, ja laps on seetõttu sunnitud kasutusele võtma primitiivsed kaitsed, et hoida oma tundeid (ärevust, pinget) mingites raamides

Ebaturvalise suhte

...puhul ei suuda ema empaatiliselt peegeldada, vaid upub omaenda kurbusesse või vihasse, mille lapse nutt kaasa toob või siis distantseerub ja nt. naerab, vabandab juhuslikult ligidale sattunud inimeste ees jms.

Turvatundeta kiindunud

...laste emad ei suuda adekvaatselt reageerida laste distressile – kas ignoreerides seda või muutudes ülimumerlikuks, ja laps on seetõttu sunnitud kasutusele võtma primitiivsed kaitsed, et hoida oma tundeid (ärevust, pinget) mingites raamides

- Vältiv kiindumussuhe on sageli seotud borderline isiksusehäire kujunemisega tulevikus.
- Ambivalentne kiindumussuhe - tulevikus sõltuvushäire v.ärevushäire kujunemisega

Eraldatuse mõju (separation) uurimine lapse psüühika arengule

- Pikaajaline eraldatus emalikust hoolitsusest omab jäävaid ja pikaajalisi tagajärgi lapse iseloomu kujunemisele.
- Kuid samas ei saa väita, et lapsed, kes on seda kogunud kujundavad välja psühhopaatilise või väheemotsionaalse iseloomu.
- **inimene ei ole keskkonna mõju passiivne vastuvõtja vaid seda kogeb ja annab tähenduse konkreetne inimene**

Hinde (1977)

- katsed reesusahvidega:
- eraldatuse mõju on tugevam, kui ema ja lapse suhetes oli pingeline olukord juba enne eraldatust.
- **Oluline ei ole mitte eraldatus ise, vaid selle tähendus lapsele ja selle kontekst milles see toimub.**

RUTTER

- uurides emast lahusoleku ja antisotsiaalse käitumise vahelisi seoseid antisotsiaalne käitumine on pigem seotud peresuhete kvaliteedi ja ka näiteks lahutusega peres kui lihtsalt lahusolekuga emast.
- **oluline on pigem viis, kuidas kaotusest räägitakse ja last toetatakse.** Lahutuse puhul on oluline - kui turvalises suhtes on laps olnud mõlema vanemaga. Emast lahutatus on pigem üldise haavatavuse mõjutaja kui käitumise otsene põhjustaja

kokkuvõtteks

- Uuringute tulemused: suhete mustreid, mis kujunevad esimese eluaasta jooksul, omavad tugevat mõju laste käitumisel edaspidi ja sotsiaalsele kohanemisele, lapse enesehinnangule ja autobiograafilisele võimele.
- **Kiindumussuhte muster on muutuv, mitte staatiline side !!!**
- -muutudes koos muutustega lapse keskkonnas (saades abi psühhoteraapiast, muutused ema turvatundes jne).

Emotional availability scales (EAS)

Kasutusel 2 versiooni: vanusele 0-4 ja 5<.

Uurib emotsionaalset kättesaadavust ehk “samal lainel” olemist nii vanemalt lapsele kui ka lapselt vanemale.

Teostus: erin. Suhtlemisolukorras, testi käigus filmitakse paralleelselt last ja vanemat.

/turvalise suhte puhul on ka nuttev laps ema jaoks erinev, ema nägu väljendab kaastunnet.

CARE-Index

Saab uurida lapsi vanuses 0-3.

Mõõdab vanema sensitiivsust ja
kiindumuskäitumist.

Teostus: filmitakse ema ja last erinevaid
ülesandeid täitmas.

Kasutatakse riskiperede vanemliku suutlikkuse
hindamiseks.

**Imikute ja väikelaste uurimisel kasutatakse
veel:**

AMBIANCE

Frightened/frightening (FR) coding system

Attachment Q-sort (AQS).

The Manchester child attachment story task (MCAST) autor: J. Green jt.

Uurida saab lapsi vanuses 4.5-8.5 a.

Uurib lapse kiindumussuhte intrapsüühilist representatsiooni, baasilist kiindumussuhet. See võib olla igapäevaelus latentne, kuid mõjutab hakkamasaamist raskuste korral ja toimetulekut pikemas perspektiivis.

Teostus: uurija esitab lapsele nukumajas 4 erineva loo algused, mida laps ise nukkudega jätkab. Jälgib, mida laps teeb ja kuidas ta seda teeb.

The Story Stem Assessment Profile (SSAP).

Lastele vanuses 4-8.

Teostus: kasutusel on 13 erinevat lugu, mida esitatakse lapsele jutustades ja nukkudega mängides. Mänguasjad, inimesed ja loomad, on valitud MacArthur Story-Stem Battery-st.

Pilte ja fotosid kasutavad testid:

Dodge Task

Separation anxiety test (SAT).

Social problem solving measure

The adult attachment projective picture system
(AAP).

Erinevad intervjuud:

Child attachment interview (CAI) (8-12a, 13-15a)

Friends and family interview (FFI) (8-14a)

The adult attachment interview (AAI)

Attachment style interview (ASI)

Current relationship interview (CRI)

Kasutusel on ka mitmed küsimustikud.